

Skjern Provsti. Brejning Kirke.

Sven Havsteen-Mikkelsen: *Golgotha*. 1977. Altertavle. 87 x 60 cm. Brejning Kirke.

I 1976 fik billedkunstneren Sven Havsteen-Mikkelsen til opgave at male et nyt alterbillede til altertavlen fra slutningen af det 17. århundrede i Brejning kirke. Resultatet blev et stærkt og enkelt billede, der står i fin kontrast til den gamle altertavles mere svulstige udtryk - med dens søjler, ornamentik og forgyldninger.

Havsteen-Mikkelsens alterbillede i Brejning kirke har Kristi korsfæstelse eller "Golgotha" som centralt motiv. På billedet ser man tre kors rejse sig side om side med Kristi kors som det højeste i midten. De tre personer på korsene er kun antydet. Deres fysiognomi er ikke tydelig beskrevet, og ansigterne er uden detaljer. Kun korsets form og dets centrale placering gør det muligt at skelne Kristus fra de andre korsfæstede. De korsfæstede er malet i modlys og i mørk silhuet mod en dramatisk gul-grøn himmel med et sygt og galdeagtigt skær, der kun brydes af en stærkt lysende, orange aftensol. Ved korsenes fod, i billedets nedre halvdel, befinder der sig et virvar af mennesker. Denne menneskemængden er, som de korsfæstede, ikke detaljeret men sløret og diffus i karakteristikkene, og de enkelte figurer lader sig ikke umiddelbart skelne. Personerne fremstår som en del af helheden uden synlige kendetegn. Øjet fanges dog af den blå skikkelse, antydet fornedet til venstre i billedet, der, i kraft af den lysende blå farve, tydeligt skiller sig ud fra den ellers mørke og purpurfarvede menneskeflok. Den blå skikkelse må være Jomfru Maria, der i alterbilleder med korsfæstelsesmotivet traditionelt afbilledes med en mørkeblå kåbe. Den blå farve er i den vestlige verden siden middelalderen blevet opfattet som en himmelsk og åndelig farve, der er symbol på tro og tillid og på Jomfru Maria som himmeldronning. I alterbilledtraditionen gengives også ofte Anna, Marias moder, og Maria Magdalene ved korsets fod, i henholdsvis en hvid og en rød kåbe. Også her ligger Havsteen-Mikkelsen sig i forlængelse af traditionen, da man ved siden af Jomfru Maria aner en person i hvide klæder og - med lidt god vilje - en skikkelse klædt i rødt. Billedet er domineret af mørke og grumsede farver - af sort, purpur, og især himmelens gul-grønne kulør. De mørke farver virker kolde og dystre og understreger situationens alvor. Kun den orange sol tilføjer billedet varme.

Kompositorisk er maleriet domineret af vandrette og lodrette linier. Alterbilledet er samlet om en midterakse (i form af Kristus på korset), der "hviler" på en stabil grundlinie - menneskemængden ved korsets fod. På hver side af Kristus er de korsfæstede røvere placeret. Der er således tale om en

symmetrisk billedopbygning, hvor motivets hovedfigur er placeret i maleriets centrum. Trods den korsfæstede Kristus centrale placering på billedfladen er han dog ikke maleriets blikfang, det er ikke hos ham øjet hviler. Derimod drages beskuerens opmærksomhed mod den orange sol, der skinner til venstre for Kristi fod. En lysende aftensol, der står i skarp kontrast til de ellers mørke farver i alterbilledet.

Den orange sol er diagonalt forbundet med Jomfru Maria ved korsets fod. Ikke i en synlig tegnet linie men visuelt i kraft af den orange og den blå farves indbyrdes forhold. De to farver er komplementære, det vil sige, at de ligger overfor hinanden i farvecirklen. Karakteristisk for et komplementært farvepar er, at de tilsammen indeholder alle primær farver. Komplementærfarver har den specielle egenskab, at de bringer hinanden i balance, aktiverer hinanden og forstærker hinanden. Sammenstillet udgør de et harmonisk hele netop ved, at alle primær farver er til stede. Når komplementærfarver sammenstilles i et maleri, virker det oplivende og dynamisk, idet farverne er lige stærke og derfor trækker til hver sin side. Øjet flakker mellem de to farver, og kan ikke finde ro. I Havsteen-Mikkelsens alterbillede er spændingen mellem den orange og den blå farve dog nedtonet, da den orange farve i kraft af sin lysintensitet er den mest dominerende af de to, og altså den farve øjet primært fokuserer på. Bevæger øjet sig videre af den diagonale linie, der løber mellem Jomfru Maria og solen, rammer det Kristus på korset. Solen skaber således en visuel sammenhæng mellem den korsfæstede Kristus og hans moder.

Havsteen-Mikkelsen anvender i maleriet både farvernes stemningsskabende og symbolske karakter. Den dramatiske stemning i billedet opnår han bl.a. gennem kontrasten mellem lys og mørke og mellem varme og kolde farver. Den mørke menneskemængde, de dunkle kors og himmelens syge gule farve modsvares af den lysende aftensols varme orange farve. Solen lyser med en sådan intensitet og varme, at man som beskuer uforbeholdent drages mod den. Den tilføjer varme i et koldt og mørkt landskab og er bogstavelig talt et lys i mørket.

Solens symbolske betydning i maleriet kan bl.a. forklares ud fra den orange farves blandingsforhold. Orange er en blanding af rød og gul. Farven gul, i hvert fald den gyldne gule, forbinder man i den vestlige kultur ofte med solens lys, og det er også den farve, der traditionelt forbindes med Gud og det guddommelige. Den røde farve forbindes ofte med mod, lidenskab, blod, kærlighed og had, synd og lidelse. Overføres de symbolske egenskaber fra de to farver - gul og rød -

til blandingsfarven orange, får man altså en farve, der kan siges at karakterisere både de menneskelige og guddommelige egenskaber ved Kristus. I farven er der således en symbolsk spænding mellem det jordnære og det hinsides, imellem det menneskelige og det guddommelige. En dobbelthed, der gentages i korsets lodrette og vandrette linjer som symbol på mødet mellem det evige og det endelige med den korsfæstede Kristus som bindeled. Ud fra disse betragtninger kan den lysende aftensol i Havsteen-Mikkelsens alterbillede opfattes som et symbol på den kommende udfrielse.

En computermanipuleret udgave af alterbilledet (fig. 2), hvor solen er fjernet, illustrerer solens betydning for stemningen i maleriet. Uden den lysende sol virker billedet mørkt, dødt, tungt og trist, et billede uden håb om frelse.

Havsteen-Mikkelsens alterbillede i Brejning kirke er ikke en detaljeret og naturalistisk udlægning af Golgathamotivet, men en sløret fortolkning. Vi opfatter korsene, og vi genkender motivet, men det er i høj grad i den stemningsskabende og symbolske brug af farverne, at Havsteen-Mikkelsen fortæller den velkendte scene fra Kristi Lidelseshistorie.